

برنامه‌ریزی کالبدی روستاها با تاکید بر معماری سنتی

نویسنده

احمد غلامی

www.ketab.ir

سرشناسه	:	غلامی، احمد، ۱۳۴۹-
عنوان و نام پدیدآور	:	برنامه‌ریزی کالبدی روستاها با تاکید بر معماری سنتی / نویسنده احمد غلامی.
مشخصات نشر	:	کرج: موسسه نشر سیمرغ آسمان آذرگان، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	:	۹۴ ص: جدول.
شابک	:	978-622-282-142-5: ۴۵۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
یادداشت	:	کتابنامه: ص. ۹۳ - ۹۴.
موضوع	:	عمران روستایی -- ایران -- برنامه‌ریزی -- نمونه‌پژوهی
موضوع	:	Rural development -- Planning -- Iran -- Case studies
موضوع	:	عمران روستایی -- ایران -- نمونه‌پژوهی
موضوع	:	Rural development -- Iran -- Case studies
موضوع	:	معماری بومی -- ایران -- نمونه‌پژوهی
موضوع	:	Vernacular architecture -- Iran -- Case studies
رده بندی کنگره	:	HN۴۹
رده بندی دیویی	:	۳۰۷/۱۴۱۲۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	:	۷۵۵۴۲۴۸

برنامه‌ریزی کالبدی روستاها با تاکید بر معماری سنتی

نویسنده: احمد غلامی

موسسه نشر سیمرغ آسمان آذرگان

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۹

چاپ و لیتوگرافی: چاپ پارس

شمارگان: ۵۰۰

قیمت: ۴۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۸۲-۱۴۲-۵

آدرس: کرج، جاده ملارد، گلستان ۴۳، ساختمان دیبا، واحد ۲۹ - کد پستی: ۳۱۶۶۹۳۶۸۶۹

پیشگفتار

آنچه در حال حاضر از مفهوم برنامه‌ریزی توسعه کالبدی دریافت می‌گردد، برآیند نظامی متمرکز بر سازماندهی، جهت‌دهی، تسهیل‌گری و مدیریت نمودن رشد و توسعه سکونتگاه‌های انسانی است که بر استفاده کارآمد و پایدار از زمین و حفاظت از منابع مرتبط با زمین تأکید می‌ورزد. بدین ترتیب می‌توان روند تحول مفهومی برنامه‌ریزی توسعه کالبدی را با حضور تدریجی عناصر متشکله فرم، فضا، فعالیت و انسان همگام دانست. روستاهای ایران تا قبل از اصلاحات ارضی ۱۳۴۱ شمسی تقریباً به صورت سنتی ساخته و اداره می‌شدند. شکل کلی معماری سنتی از سنت عامیانه سرچشمه می‌گیرد و سنت عامیانه همان سنت بلاواسطه و ناخودآگاهی است که در بطن یک فرهنگ مردمی جریان دارد. در این میان بررسی تحول در الگوهای معماری مناطق نیز می‌تواند ما را در جهت در دستیابی به ایده‌آل‌های معماری مسکن روستایی سوق دهد.

بافت‌های روستایی حاوی اطلاعات مفیدی برای ارزیابی میزان تأثیرپذیری فرایند شکل‌گیری و توسعه طبیعی کالبد روستاها از عوامل مختلف محیطی - اقلیمی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی هستند که در بسیاری از روستاهای کشور نیز حضور و تداوم دارند. تا به امروز بافت‌های مسکونی روستاها، عمدتاً در انطباق با خصوصیات محلی همان روستاها شکل می‌گرفتند، استفاده از مصالح ساختمانی مناسب در اقلیم مختلف سرد و معتدل و گرم برای مقابله با مشکلات آب و هوایی، تبعیت از منابع آب (چشمه، قنات، آب انبار) در تمرکز مراکز عملکردی مختلف، میل به تمرکز در زمین‌های نامناسب برای کشاورزی در روستاهایی که کشاورزی گسترش بیشتری دارد، ساخت واحدهای مسکونی دو طبقه و محدود شدن وسعت حیاط در روستاهای شیب‌دار دامنه‌ای، نمونه‌هایی محدود ولی شایع از تأثیرپذیری خصوصیات کالبدی روستاها از عوامل مختلف محلی در کشور است. این واقعیات بهترین راهنما برای تعیین ضوابط مطلوب برنامه‌ریزی کالبدی روستاهاست. شناخت این واقعیات و استخراج قانونمندی‌های مرتبط با آن‌ها و پردازش یافته‌های به دست آمده به عنوان اصولی کلی در کنار اصول شهرسازی و معمار برای توسعه کالبدی روستاها، سبب پرورش ضوابطی مطلوب برای هدایت توسعه کالبدی روستاها می‌شود.

با درک این مسائل و ضرورت مصون ساختن برنامه‌ریزی روستایی از اسلوب‌های برنامه‌ریزی صرف شهری و با هدف انطباق مبانی و رویکردهای ذاتی روستاها بر اساس

ویژگی‌های روستاها، تاکنون بررسی‌های مختلف و متعددی برای استخراج و کشف این الگوهای نسبتاً عام در شکل‌گیری و تکامل بافت‌های روستایی انجام شده است و نتایج قابل‌توجهی نیز به دست آمده است.

حاصل مطالعات انجام‌شده، شناسایی مجموعه‌ای از الگوهای عام تجربه‌شده در شکل‌گیری و توسعه کالبدی روستاهای کشور است که ساکنان در ساخت و توسعه کالبد روستای خود بکار گرفته‌اند. بسیاری از این الگوها نتیجه وجود یک عامل قوی اثرگذار در روستا است. عوامل اقلیمی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی جزء مهم‌ترین عوامل موثر در شکل‌گیری الگوهای بافت روستایی محسوب می‌شوند که بیش‌ترین تنوع الگوهای بافت روستایی موجود را به وجود آورده‌اند. به طور قطع و یقین نمی‌توان بین این عوامل از نظر میزان تأثیرگذاری آن‌ها در شکل‌گیری الگوها، ارزش‌گذاری مشخصی انجام داد. اهمیت و قدرت تأثیرگذاری هر یک از این عوامل در تک‌تک روستاها، به طور مناسب تری قابل اولویت‌بندی است.

بنابراین در این کتاب سعی می‌شود تبیینی از برنامه‌ریزی کالبدی روستایی با تأکید بر معماری سنتی در جهت توسعه و تحول بافت روستایی انجام شود و عوامل و فاکتورهای مؤثر بر فرآیند این برنامه‌ریزی مورد بررسی قرار گیرند.

فهرست

۵	پیشگفتار
۱۱	فصل اول: کلیات
۱۱	مقدمه
۱۴	مطالعات انجام شده پیرامون موضوع کتاب
۱۹	فصل دوم: مبانی و مفاهیم برنامه‌ریزی کالبدی و معماری روستایی
۱۹	تعریف مفاهیم و واژه‌ها
۱۹	تعریف روستا
۲۰	اسکان و روستا
۲۱	جامعه روستایی
۲۲	روستانشینی
۲۲	برنامه‌ریزی کالبدی
۲۲	توسعه کالبدی
۲۳	ابعاد توسعه کالبدی
۲۳	بافت
۲۳	بافت روستایی
۲۴	اجزای بافت کالبدی
۲۴	عوامل مؤثر در شکل‌گیری خصوصیات کالبدی روستاها
۲۴	عوامل طبیعی
۲۴	عوامل اجتماعی
۲۵	عوامل اقتصادی
۲۵	قانونمندی‌های کالبدی روستایی
۲۶	قانونمندی‌های مرتبط با الگوی معماری سنتی و ساخت مسکن
۲۶	مسکن روستایی
۲۸	خصوصیات مسکن روستایی
۲۸	اسکان روستا و عوامل سازنده‌ی منظر
۲۹	ویژگی‌های عام معماری روستایی
۳۸	سوابق برنامه‌ریزی کالبدی در روستاهای کشور
۳۸	طرح ساماندهی کالبدی سکونتگاه‌های روستایی
۳۸	طرح امکان‌سنجی جابجایی و استقرار بهینه سکونتگاه‌های روستایی
۳۸	طرح راهبردی ساماندهی کالبدی روستاهای حریم شهرها
۳۹	طرح ساماندهی بافت فرسوده روستایی

۳۹	طرح بهسازی بافت با ارزش روستایی
۴۰	طرح آماده سازی اراضی
۴۰	طرح تملک و واگذاری اراضی روستایی
۴۰	طرح صدور سند اماکن روستایی
۴۱	نظریه‌های توسعه کالبدی
۴۲	نظریه‌های توسعه کالبدی-فضایی
۴۲	شاخص‌های توسعه کالبدی سکونتگاه‌های روستایی
	رویکرد توسعه پایدار کالبدی (به عنوان رویکرد حاکم بر تدوین برنامه‌ریزی کالبدی روستاهای
۴۵	شهرستان اردستان بخش زواره)
۴۹	فصل سوم: روستاهای بخش زواره شهرستان اردستان
۴۹	موقعیت نسبی و تقسیمات سیاسی استان اصفهان
۵۰	موقعیت نسبی و تقسیمات سیاسی شهرستان اردستان
۵۲	ویژگی‌های عمومی شهر زواره
۵۳	جغرافیای تاریخی زواره
۵۵	وضعیت طبیعی زواره
۵۶	توپوگرافی بخش زواره
۵۶	ویژگی‌های اقلیمی زواره
۵۸	ویژگی‌های انسانی
۵۸	ساختمان سنی محدوده مورد مطالعه
۵۸	جمعیت کمتر از ۱۵ سال (کودکان و نوجوانان)
۵۹	جمعیت ۱۵-۶۴ سال (جمعیت فعال)
۵۹	جمعیت ۶۵ ساله و بیشتر (جمعیت سالمند و سالخورده)
۶۰	نسبت وابستگی
۶۱	نسبت جنسی جمعیت
۶۲	بعد خانوار
۶۲	وضعیت آموزش
۶۳	فصل چهارم: وضعیت مساکن روستایی بخش زواره
۶۳	ویژگی‌های کلی محدوده مورد مطالعه
۶۳	فرم مسکن
۶۵	مصالح خانه‌ها
۶۶	جهت قرارگیری بناها
۶۷	ویژگی‌های معابر